

Vintilă
MIHĂILESCU

Socio-hai-hui
prin Arhipelagul România

Ediția a II-a

POLIROM
2020

Cuprins

<i>Cuvînt înainte la ediția întâi.....</i>	<i>5</i>
--	----------

Moșteniri și moștenitori

La ce ne folosește istoria?	9
„Fatalismul mioritic”.....	11
Ceaiul de moroi.....	14
Oltenii fac lucruri trăznite.....	17
Îți place, McBoierule?.....	19
Lungul drum al strămoșului către pensionar.....	21
Moartea discretă a șemineului	23
Povestea Gertrudei von Trabant	25
Muzeul comunismului.....	28
Muzeul bananei.....	30
Celălalt Paltiniș	33
Stat slab sau societate asistată?	35
Doamne ajută S.R.L.	38
Clasa muncitoare merge în purgatoriu.....	40
Memoria comunismului: pentru ca să...?	43
Dilema lu’ nea Vasile	46

Arhipelagul România

A fi român.....	51
Patrimonială	53
Cele trei Români.....	55

Tara legală, țara reală	57
Porcul legal, porcul real	59
Safe-sarma	62
Balcanii și marile puteri.....	64
Vacanță prin țară.....	66
Arhipelagul România	69
Cealaltă Europă.....	72
<i>Drang nach Westen</i>	74
Acasă, în România?.....	77
România are forma halatului meu	81
Du-m'acasă, măi, tramvai!	83
Societatea postsocialistă multicultural dezvoltată.....	85
Galaxia SMS.....	88
Europeni second-hand.....	91
<i>Overdressing</i>	93
O recesiune liniștită și o tranziție agitată	95
De-industrializare	97
Securiști și insecuriști.....	99
Suc alb, suc negru.....	101
O seară liniștită la Sfintu Gheorghe.....	104
Foișor	106
„Societatea” mahalagiilor, „națiunea” mitocanilor.....	108
Nepoții lui Ion	111
Ghilotina de catifea	113

Obsesii

1. CAUT PROIECT PENTRU ROMÂNIA SAU OBSESIA INSTITUTIILOR.....	119
Caut proiect pentru România. Cer seriozitate	119
Taurii comunali ai tranziției.....	123

Popor „tradiționalist” și putere „modernistă”	126
Duios, bușteanul tranzita.....	128
Of, presa lor!.....	130
Joco.....	134
Cultură economică	136
Post-scriptum.....	139
Statul mafiot multilateral dezvoltat	141
Cleptocrația	143
 2. CHESTIA AGRARĂ	
SAU DESPRE OBSESIA SATULUI.....	147
A vorbi despre sat	147
Chestiunea agrară și integrarea europeană.....	149
Socoteala de piață și economia de acasă	151
Povestea bobocilor de rață și economia de piață	153
Creditul cu chip uman.....	157
Tăranul e pe cîmp?	159
Mămăliga nu explodează?	161
 3. LUNGUL DRUM AL INTERESULUI CĂTRE PUBLIC	
SAU DESPRE OBSESIA AGRESIVITĂȚII ȘI AGRESĂRII SPAȚIULUI PUBLIC	165
Lungul drum al interesului către public	165
Cum este posibil un spațiu public multicultural?.....	168
Spiritul de proprietate	171
Branșarea.....	173
Coasa și Parlamentul	175
Mici, bere și Vivaldi.....	178
„Duhul devălmaș” al picnicului.....	181
Vînători și braconieri.....	183
O societate adolescentă.....	186
Visul unei nopți de primăvară.....	189
Limbaj universal.....	192

Insolența S.R.L.....	193
Generația Zapp?.....	195
<i>Aux armes, consommateurs!</i>	197
Poluarea psihică.....	200
Etajul 37 (Variațiuni pe o temă de Cosășu).....	203
<i>Fucking reality!</i>	204
Madeleine	206
 4. DASCĂLI ȘI MANAGERI SAU DESPRE OBSESIA INVĂȚĂMÎNTULUI	209
Moartea Universității	209
Practica socială a compensării	212
Dascăli, baroni și experți	215
Despre învățămînt	218
Cerere și ofertă în învățămînt	221
Farmecul discret al nefericirii.....	223
<i>Cogito ergo...</i> am un interes	226
 5. CRISTOS A INVIAT! UNITI, PENTRU ROMÂNIA EUROPEANĂ! SAU DESPRE BISERICĂ, RELIGIE ȘI CREDINȚĂ	231
Prezumția de vinovăție a ateismului.....	231
Șansa unei dumeriri amicale.....	233
Ortopraxie	239
Statul și Biserica.....	240
Feudalism de piață.....	242
Integrarea europeană a ortodoxiei.....	245
Dar Dumnezeu, cine este?	249
 6. POVESTAȘUL PUBLIC SAU DESPRE GÎLCEAVA MEA CU INTELECTUALII	253
Povestașul public	253
Gîlceava intelectualului cu lumea	256
Intelectuali și ingineri	259
Critica socială și critica culturală	262
Intelectualul, ecranul și Cîntarea României de piață	265

7. PETREČERILE TIMPULUI.....	269
Marx, Oblomov și tranziția.....	269
18 250 de zile.....	271
Cît timp are o zi?.....	273
Timpul scrumbiilor, timpul banilor.....	275
Cîrciuma și originea Omului.....	278
Cîrciumile mele.....	281
Principiul lui Didi.....	283
O națiune impacientă.....	285

Cogito interruptus
și privirea grăitoare

Faptul divers și umbra sa.....	291
Spune-mi cum te cheamă ca să știu al cui ești.....	293
Puțină filologie.....	295
La început a fost cuvîntul.....	297
Mcdonaldizarea scrisului.....	299
S.C. Vorba dulce S.A.....	301
<i>Mishteau</i>	303
Ofensiva critică.....	304
Comunicarea sînt Eu!.....	307
Viața socială a obiectelor.....	310
Economia pasiunilor de piață.....	312
Nevasta lui Frankenstein.....	315
Oedip eliberat.....	317
Ochi în ochi.....	319
Taylorism politic și posteuropenism.....	322
La ce folosește rostul?.....	324
Istoria imaginată.....	326
<i>Cogito interruptus</i>	329

Străinul e total derutat. Încerc să-i explic că în aeroportul Otopeni fumatul nu este permis nicăieri, ceea ce înseamnă de fapt că poți fuma la bar de pildă, iar paharul de plastic oferit de barmaniță este o scrumieră informală precum economia noastră. E convins că-mi bat joc de el și pleacă bodogănind ceva în limba lui.

Cînd ajung la Hamburg e rîndul meu să am angoase de fumător. Doar că aici lucrurile sînt clare. Neplăcute pentru mine, dar clare: caut spațiul rezervat tribului fumătorilor înrăiți, îl găsesc, mă așez și fumez țigară după țigară în așteptarea avionului de Helsinki. Nu trebuie să întreb pe nimeni nimic, nimeni nu mă întreabă nimic.

Între timp mă gîndesc la scandalul „nunta la țigani”. Există unele analogii. Cu fumatul la Otopeni rezolvarea a venit peste noapte, tot la o cerință EU, și a fost cît se poate de operativă: s-au scos toate scrumierele din aeroport. Cam așa a fost și cu propunerea de arestare a lui ginerică și de internare a prințesei: noi am rezolvat operativ problema, mai departe n-aveți decît să fumați unde vreți, să vă căsătoriți cum vreți, dar să nu ne mai faceți probleme că vă ia mama dracului!

Există însă un alt numitor comun, mult mai profund, al acestor povești: cel al *spațiului public*. Cum poate același spațiu să fie „public” și în același timp „multicultural”, adică divers? Dacă e vorba de fumători lucrurile se rezolvă relativ simplu prin segregare spațială; în fond, ei au vrut-o, e o problemă de opțiune personală. Cu țiganii este însă ceva mai complicat. Au fost – și încă mai sînt în mare parte – segregati spațial, avînd cartierele lor la marginea sau în afara satelor, iar a fi țigan nu este o problemă

de opțiune personală! Cîtă vreme stăteau acolo și își vedeau de treaba lor erau mai mult o sperietoare pentru copii neascultători. Specificul minoritar pare să fie tolerat cîtă vreme nu „poluează simbolic”, cum ar spune Marry Douglas, spațiul majoritar, dacă rămîne adică „la el acasă”. Ca și cu ungurii: n-au decît să vorbească ungurește în casele lor, dar nu în tribunalele noastre, după cum s-au exprimat o droaie de majoritari români cu ocazia recentului referendum.

Dar o societate democratică nu poate fi segregationistă, chiar dacă anumite segregări spațiale pot rezolva mici „diferențe specifice”, ca în cazul fumătorilor sau al nudiștilor de pildă. Diferențele reprezentative nu pot fi însă rezolvate pe această cale decretînd simplu: ungurii la Ungaria, țiganii la Țigania și fumătorii la Afumătoare! Trebuie să fie construit un spațiu public pentru toți și pentru fiecare. Iar odată cu mondializarea diferența se de-localizează, migrează de colo-colo, iar acest spațiu public se mondializează și el, adică devine mai pestriț și astfel dificil de gestionat (aviz bucureștenilor: capitala noastră a început să fie multietnică mult peste cota de amestec a „minorităților conlocuitoare”!).

O asemenea construcție presupune, ca peste tot în lume, o negociere extrem de dificilă între drepturile (generale) ale Omului și dreptul (particular) la diferență. Iar gestionarea întîlnirii universalului cu particularul, în spațiul public cel de toate zilele, este și mai dificilă. Căci țiganii de pildă nu se definesc doar prin particularitatea căsătoriei lor, care a scandalizat atît de ipocrit guvernanții zilei, ci mai ales printr-o practicare cutumiar diferită a „spațiului public”, o trăire diferită a spațiului și timpului, care

face „diferența” mult mai greu de armonizat cu exigențele unui spațiu public al tuturor.

La această uriașă problemă făcătorii noștri de opinie au dat o formulare desincronizată cu câteva secole: „De ce nu vreți să evoluati?” l-a întrebat, candid, reprezentantul mass-media pe cel al Rromilor. Cam așa puneau problema și conchistadorii spanioli în secolul al XVI-lea, întrebându-i (în spaniolă!) pe aborigenii Lumii Noi: „De ce nu vreți să vă creștinați?”.

Îmi pare rău, nu am o soluție *prêt-à-porter* pentru „problema țigănească”. Cred însă că atîta vreme cît refuzăm să ne punem serios și coerent problema nici măcar nu putem începe să căutăm o soluție!

Spiritul de proprietate

Proprietatea înseamnă relații de proprietate. Ea nu există în sine desprinsă din sfera relațiilor sociale în care și prin care există și este definită, argumentează Chris Hahn într-o frumoasă carte de antropologie dedicată acestui subiect. Și ca să facă limpede încă de la început acest postulat aminteste formularea plastică a unui alt antropolog, care ne atrage atenția asupra faptului că un conflict de frontieră, de pildă, nu este un conflict cu o frontieră.

Ei bine, realitatea e mai complexă, ca totdeauna, decît teoria! M-am convins încă o dată de acest adevăr trivial studiind pe pielea mea relațiile de proprietate la români.

Eram cu niște prieteni în același orașel carpatic, dar turistic. Seara ne-am așezat la un foc în grădina noastră cînd vecinul s-a așezat

și el la un foc în grădina lui. Apoi a deschis radioul din mașina lui și a pus la maximum muzica lui, niște manele de toată frumusețea și, pe banii lui, a început să bea, să cînte și să danseze de mama focului lui. Înainte ca să putem interveni, băiatul prietenilor noștri – crescut în Franța, săracul, – s-a dus la vecin și l-a rugat frumos să dea muzica puțin mai încet ca să ne putem auzi. A rămas perplex pentru cîteva clipe, apoi realizînd că este în drepturile sale de proprietar, a izbucnit: „În casa mea, pe banii mei, fac ce vreau!”. Și ca să demonstreze adevărul acestui principiu a dat muzica și mai tare și a început să o acompanieze frenetic din gură. Ne-am resemnat o bucată de vreme, după care ne-am organizat și noi și am pornit la contraatac.

— *Mor dușmanii cînd trece Fane...* se auzea de peste gard.

— *Trec rînduri-rînduri muncitori...* răspundeam noi, așezați în formație de cor de partea cealaltă a gardului.

— *Hai nevastă, ai tupeu...* mai răsuna din cealaltă proprietate.

— *Hai la lupta cea mare...* răspundeam noi, cu mînie proletară.

Dar nici lupta de clasă nu mai este ce-a fost! După mai puțin de zece minute proletariatul a trebuit să se declare învins și să se ducă la culcare cu dopuri de vată în urechi.

Marcați de această primă înfrîngere istorică ne-am făcut bagajele, ne-am luat cortul și am plecat la o cabană din munți pe care o știam din copilărie. Aici erau însă mulți proprietari de corturi. Cei de lîngă noi își înconjuraseră reședința cu pari din pădure, în care așezaseră ca pe niște trofee cutii goale de bere: acesta era

teritoriul lor. Din mașina lor se auzea muzica lor, care nu ne-a lăsat să dormim pînă tîrziu după miezul nopții. Dimineata, cîțiva proprietari de motociclete s-au apucat să ilustreze zgomotos principiul „motocicleta mea, fac ce vreau cu ea!”. Ne-am strîns așadar cortul și ne-am întors la oraș.

Aici, citind ultimul *Cațavencu*, am aflat cu reală compasiune că mult iubitul nostru premier a fost și el victima aceluiași simț de proprietate. Cică, fiind în vacanță la Neptun, niște turiști în concediul lor ascultau, pe banii lor, muzica lor. Cu minle democrată, acesta a trimis atunci poliția să le închidă gura, însă nu pentru că nu ai voie să faci chiar ce vrei în „proprietatea” ta, ci pur și simplu pentru că se aflau pe proprietatea lui.

Am înțeles atunci că spiritul de proprietate la românii de tranziție este pretutindeni același, doar proprietatea diferă. Spațiul politic este și el un fel de „curte a mea”, doar că ceva mai mare. De la baronii locali la primul proprietar al țării, marii proprietari politici ridică un picioruș, fac ceva în capul poporului român și își șoptesc în barbă: „de acum e țara mea, fac ce vreau cu ea!”.

Bransarea

Pînă în acel moment fusese o zi normală: cumpărături, aglomerație, un taximetrist înjurînd de mamă și lovind cu pumnii alt taximetrist – violență urbană –, un cîine rebegit de foame luîndu-se după mine pînă acasă – cîinii vagabonzi –, stat zece ore în fața calculatorului pentru

referatul lui Steph, o zi normală, ce mai. O zi normală e o zi pierdută. Și în orice caz nu ai ce să scrii despre o zi normală, ori a doua zi dimineată trebuia să mă prezint cu „pilula” la *Dilema*.

La masă, seara, văzîndu-mă căzut pe gînduri fi-miu ăl mic s-a oferit să mă ajute: „de ce nu scrii despre dependența de calculator, televizor și muzică a generației noastre?”. Am zîmbit și i-am explicat că despre asta scrie toată lumea. „Dar cum adică dependență, ce vrei să spui?” m-am interesat eu totuși. „Păi, e ca la droguri, dacă se așază în fața televizorului sau a calculatorului, pur și simplu nu se mai pot ridica de acolo” mi-a explicat el, simplu. „Și tu ești la fel?” m-am mai interesat eu. „Da”, mi-a răspuns el, la fel de simplu.

Am terminat de mîncat și ne-am dus fiecare la treaba lui. Și atunci a început toată nebunia: cînd am vrut să stingem televizorul ca să ne culcăm, acesta nu s-a mai închis. Am renunțat la telecomandă și am încercat să-l închidem manual, dar nimic. L-am scos chiar din priză, dar a continuat să meargă schimbînd singur canalele la fiecare cinci minute. După o oră de strădanii am renunțat și, neputînd să dorm, am lăsat-o pe nevastă-mea în fața televizorului și m-am dus la calculator să-mi fac corespondența. L-am găsit deschis. Contorul de la e-mail arăta 3 ore, 24 de minute și 20 de secunde și mesajele continuau să curgă. M-am cutremurat: „Dumnezeule, cînd o să răspund la toate astea!”. Disperat, am încercat să-l închid, să mă pun la adăpost, dar nici calculatorul nu vroia să se închidă.

Am realizat atunci că ceva e în neregulă cu rețeaua electrică și am sunat la IDEB sau cum